

4. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов / Г. А. Лисенчук. - Киев, Олимпийская литература, 2003. – 72 с.
5. Лисенчук Г. А. Тактика футбола / Г. А. Лисенчук, В. Г. Лоос, В. Г. Догодайло. – Киев: РНМК. Министерство Украины по делам молодежи и спорта, 1991. – 88 с.
6. Люкшинов Н. М. Искусство подготовки высококлассных футболистов / Н. М. Люкшинов. – М.: Советский спорт, 2003. – 46 с.
7. Михайлов О. В. 19 чемпионат мира по футболу в зеркале наукометрической статистики: Факты, цифры, экзотика / О. В. Михайлов. – М.: Ленинград, 2014. – 232 с.
8. Сточик А. М. Чемпионат мира по футболу / А. М. Сточик, С. Н. Затравкин. М., Шико, 2001. – 288 с.
9. Соломонко В. В. Футбол. Підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. Футбол / В. В. Соломонко, Г. А. Лисенчук, О. В. Соломонко. – Київ, Олімпійська література, 1997. – 8 с.
10. Тюленков С., Цубан Ю. Сравнительный анализ технико-тактических действий команд – участниц розыгрышей Кубков мира 1990 и 1998 годов. Футбол / Тюленков С., Цубан Ю. // Теория и практика научно- методический журнал, 2000. - №1 (5). – 4 с.

References :

1. Bubnov, A. (2003) Analiz kubka mira 2002 g. v aspektne opredeleniya tendencij razvitiya futbola. Futbol. Teoriya i praktika. Nauchno metodicheskij zhurnal, №1 (17), 2.
2. Golomazov, S. (1999). Analiz igr kubka mira 1998 g. Metodicheskie razrabotki dlya slushatelej vysshej shkoly trenerov i trenerov detsko – yunosheskih sportivnyh shkol. Vypusk - 12. Moskva., RGAFK.
3. Kuz'mickij, K. V. (1993) Analiz atakuyushchih dejstvij komand – uchastnic CHempionat mira po futbolu (Franciya – 98). Futbol. Teoriya i praktika nauchno – metodicheskij zhurnal, №3, 16.
4. Lisenchuk, G. A. (2003). Upravlenie podgotovkoj futbolistov. Kiev, Olimpijskaya literatura.
5. Lisenchuk, G. A., Loos, V. G., Dogodajlo, V. G. (1999). Taktia fytbody. Kiev: RNMK. Ministerstvo Ukrainy po delam molodezhi i sporta.
6. Lyukshinov, N. M. (2003). Iskusstvo podgotovki vysokoklassnyh futbolistov. Moskov Sovetskij sport.
7. Mihajlov, O. V. (2014). 19 chempionat mira po futbolu v zerkale naukoetricheskoj statistiki: Fakty, cifry, ekzotika. Moskov Leningrad.
8. Stochik, A. M., Zatravkin, S. N. (2001). CHempionat mira po futbolu . Moskov, SHiko.
9. Solomonko, V. V., Lisenchuk, G. A., Solomonko, O. V. (1997). Futbol. Pidruchnik dlya studentiv vishchih navchal'nih zakladiv fizichnogo vihovannya i sportu. Futbol.Kiiv, Olimpijs'ka literatura.
10. Tyulenkov S., Cuban YU. (2000). Sravnitel'nyj analiz tekhniko-takticheskijh dejstvij komand – uchastnic rozygryshej Kubkov mira 1990 i 1998 godov. Futbol. praktika nauchno- metodicheskij zhurnals.

Петришин О. В.

к.п.н., доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я, фізичної реабілітації, спортивної медицини Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ КОМПЛЕКСНОГО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПСИХОФІЗИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Автор статті зазначає, що проблеми комплексного формування професійної психофізичної компетентності студентів під час фізичного виховання, яка забезпечує необхідний рівень адаптації, зміцнення здоров'я і розвиток професійної психофізичної компетентності студентів, є актуальною. Найактуальнішим у цьому питанні, на думку автора, є визначення ефективної діагностичної методики оцінки фізичної підготовленості майбутніх фахівців медичних спеціальностей. Використання системи тестування дало можливість індивідуально діагностувати параметри фізичної підготовленості студентів та контролювати ефективність фізичного виховання в процесі їх ППФП.

Ключові слова: вища медична освіта, професійна підготовка, психофізичні якості, діагностичні методики, студенти.

Петришин А.В. «Особенности контроля комплексного формирования профессиональной психофизической компетентности в процессе подготовки будущих медицинских работников». Автор статьи отмечает, что проблемы комплексного формирования профессиональной психофизической компетентности студентов во время физического воспитания, которая обеспечивает необходимый уровень адаптации, укрепления здоровья и развитие профессиональной психофизической компетентности студентов, является актуальной. Самым актуальным в этом вопросе, по мнению автора, есть определение эффективной диагностической методики оценки физической подготовленности будущих специалистов медицинских специальностей. Использование системы тестирования дало возможность индивидуально диагностировать параметры физической подготовленности студентов и контролировать эффективность физического воспитания в процессе их ППФП.

Ключевые слова: высшее медицинское образование, профессиональная подготовка, психофизические качества, диагностические методики, студенты.

Petryshyn O.V. «Features of the control of the integrated formation of professional psychophysical competence in the process of training future medical professionals». The author notes that the problems of complex formation of professional psychophysical competence of students during physical education, which provides the necessary level of adaptation, health promotion and development of professional psychophysical competence of students, is relevant. According to the author, the most relevant issue in this respect is the definition of an effective diagnostic methodology for assessing the physical fitness of future medical specialists. Using the testing system made it possible to individually diagnose the parameters of physical fitness of students and monitor the effectiveness of physical education in the process of their professional-applied physical training.

Key words: higher medical education, professional training, psychophysical qualities, diagnostic methods, students.

Постановка проблеми. Проблема вдосконалення системи фізичного виховання у ВНЗ на основі вимог галузевих стандартів підготовки фахівців, стану здоров'я, індивідуальних інтересів студентів знайшла відображення в роботах багатьох учених (Т. Круцевич, Л. Пилипей, 2006; В. Самбур, 2006; С. Войтенко, 2006). Результати досліджень (А. Домашенко, 2003; О. Підлесний, 2007) свідчать про невідповідність психофізичних якостей випускників ВНЗ сучасним вимогам професійної діяльності [1, с.7-9].

Сучасна система підготовки фахівців у вищих навчальних закладах характеризується інтенсифікацією процесу навчання, психічною насиченістю, недостатнім обсягом рухової активності, і, як наслідок, недостатнім рівнем стану здоров'я та фізичної підготовленості до професійної трудової діяльності спеціалістів відповідного профілю (В.І. Носков, 2002; С.В. Остроушко, 1999; Б.М. Шиян, 2006) [3, с.136].

Аналіз літературних джерел. Теоретичному та практичному вивченню функціональних можливостей студентської молоді присвячена значна кількість досліджень. Переважна кількість науковців та практиків оцінюють рівень функціональних можливостей за допомогою різноманітних контрольних вправ з фізичної підготовленості, деякі дослідники використовують різноманітні функціональні проби та функціональні тестування, в поодиноких випадках – максимальні навантаження на рівні функціональних резервів, які дають найбільш точну інформацію, але їх використовувати потрібно з певною обережністю. Серед науковців та практиків виникають спірні питання щодо різних підходів до моніторингу функціональних можливостей підростаючого покоління через певні неточності в отриманні результатів, які не враховують вікові зміни, що відбуваються в організмі учнів та студентів [2, с.10].

Проблема оцінювання функціональних можливостей організму студентів у цілому виникла практично з періоду формування системи фізичної культури в навчальних закладах освіти. Гострота її обґрунтовується потребами отримання валідних та точних методик моніторингу, при висновках про стан здоров'я студентської молоді у різні вікові періоди, при визначенні залежності здоров'я від факторів навчально-виховного процесу фізичного виховання [8, с.6].

Фізична і розумова працездатність студента мають спільну фізіологічну основу систем забезпечення, які пов'язані між собою (Н.А. Бернштейн, 1947; С.М. Іващенко, 2008; В.І. Лизогуб, 2010). Вона передбачає наявність адаптаційних можливостей, високого рівня фізичного здоров'я та розвитку рухових умінь і навичок. Тому низький рівень психофізичної підготовки може негативно впливати на ефективність засвоєння навчальних програм зі спеціальності, а в подальшому – на можливість бути працездатним фахівцем, особливо у медичній галузі [9, с.6].

Актуальність обговорюваної проблеми особливо гостро відчувається в останні десятиріччя у зв'язку з загальним погіршенням здоров'я української молоді, незадовільною демографічною ситуацією в Україні, випадками раптових смертей серед школярів, спортсменів, військовослужбовців.

Разом з тим, вивчення літературних джерел показало, що вчені, визначаючи завдання фізичного виховання студентів вищих медичних навчальних закладів, недостатньо уваги приділяють обґрунтуванню необхідних професійних психофізичних якостей особистості лікаря та не висвітлюють вплив засобів фізичної культури на виховання таких якостей, що й обумовило вибір теми дисертаційного дослідження [7, с.233-248].

Мета статті - особливості визначення критеріїв оцінювання психофізичної підготовленості студентів-медиків у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що у педагогічній та психологічній науці склалися різні погляди щодо показників критеріїв оцінювання фізичної підготовленості майбутніх фахівців до професійної діяльності, адже у процесі формування майбутнього фахівця професійно-прикладна фізична підготовка здійснює вплив на становлення його характеру, ціннісних орієнтацій, розвиток мотиваційної та емоційної сфер студента, водночас її основне завдання полягає у формуванні фізичного потенціалу представника певного виду професійної діяльності [4, с.110-113].

На нашу думку, професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх лікарів має базуватися, насамперед, на професіограмі, в якій відображені вимоги до його професійної компетентності. з огляду на це, ми розглядаємо професіограму діяльності лікаря як науково обґрунтовані вимоги до його професійних та особистісних якостей, спеціальних знань, умінь та навичок, що дозволяють йому ефективно здійснювати професійну діяльність.

На основі аналізу дослідженої літератури та практики фізичного виховання ми визначили, що ефективність виконання трудових операцій певною мірою залежить від фізичної та функціональної підготовленості організму до трудової діяльності, де кожна із професій має свою специфіку й висуває певні вимоги до психофізіологічного потенціалу спеціаліста [5, с.339-343].

Проблема діагностики професійно-прикладної фізичної підготовленості поки що вирішена лише частково, що пояснюється як множинністю наявних професій та їх динамічним оновленням, так і недостатнім висвітленням питання в науковій літературі, хоча деякі орієнтовні нормативи вже включені у відповідні офіційні програми ППФП.

Системний підхід до вивчення фізіологічних і психологічних закономірностей функціонування працівника у трудовій

діяльності передбачає застосування різних методів дослідження, зокрема фізіологічних, психологічних, статистичних, математичних тощо. У нашому дослідженні провідними є фізіологічні методи, які застосовуються для вивчення функціонального стану працівника та оцінювання реакції різних систем організму на виконання конкретної роботи [6, с.7-9].

До найпоширеніших фізіологічних методів належать методи дослідження функціонального стану центральної нервової системи, рухового апарату, м'язової сили й витривалості, дихання й газообміну, стану серцево-судинної системи, аналізаторів.

Діагностичний компонент розробленої нами моделі містить необхідний критеріально-діагностичний інструментарій для перевірки якості професійно-прикладної фізичної підготовки студентів у процесі оволодіння фахом: критерії, показники, рівні.

Для оцінювання функціонального стану нервової системи нами застосовувалися методики вимірювання прихованого часу рефлексорних реакцій. Однією з таких методик є сенсомоторна аналізаторна рефлексометрія. При цьому може вивчатися час простої реакції або час реакції розпізнавання та вибору. Збільшення часу реакції свідчить про зниження працездатності.

Руховий апарат працівника ми вивчали методами тремометрії, координатометрії, динамометрії, ергографії і т. ін. М'язовий тремор використовувався нами як показник втоми.

Для визначення сили й витривалості окремих м'язових груп ми застосовували динамометрію. Для реєстрації виконання дозованої фізичної роботи окремими руховими ланками до появи втоми застосовували ергографи (кистьові, плечові та ін.). Ергографи дають змогу записати криву м'язової втоми працівника.

Стан серцево-судинної системи студентів ми досліджували методом пульсометрії та вимірювання артеріального кров'яного тиску. Функціональний стан органів дихання працівника вивчали методами пневмографії та спірометрії. За допомогою пневмографа фіксували дихальні рухи грудної клітки, а спірометром вимірювали дихальний об'єм, життєву місткість легень. Маючи такі дані, обчислювали хвилинний обсяг дихання. За змінами частоти й глибини дихання оцінювали напруженість фізичної роботи [10, с.152-154].

Експериментальною роботою було охоплено 180 студентів: 91 –ЕГ, 89- КГ. Для діагностики рівнів сформованості показників підготовленості студентів ЕГ застосовували низку високо ефективних сертифікованих медико-біологічних методів. Високу ефективність запропонованої моделі ППФП засвідчили статистично достовірні зміни показників функціональної підготовленості студентів ЕГ (зростання в середньому на 25%, тоді як у КГ – лише на 7,5%).

Ефективне вивчення функціонального стану працівника, його працездатності і втомлюваності чи професійної придатності можливе за умови розумного поєднання різних методів дослідження, що підтверджено даними табл. 1.

Таблиця 1.

Показники функціонального стану студентів ЕГ і КГ до і по закінченні експерименту

Фізичні здібності та різновиди їх проявів	До експерименту		p	По закінченні експерименту		p
	ЕГ (n=40)	КГ (n=40)		ЕГ (n=40)	КГ (n=40)	
	X±S	X±S		X±S	X±S	
Здібність до витривалості (с)	248,6±6,3	244,7±5,3	>0,05	201,4±6,72	233,7±5,35	<0,01
Здібність до координованості рухів (с)	10,2±0,16	10,4±0,18	>0,05	8,4±0,14	9,2±0,15	<0,05
Швидкісні здібності (с)	15,1± 0,17	15,3± 0,13	>0,05	13,7±0,13	14,2±0,15	<0,05
Здібність до збереження рівноваги (с)	39,6± 2,16	38,1± 1,48	>0,05	54,8±1,78	41,1±2,23	<0,001
Здібність до координованості рухів руками (с)	10,7±0,54	10,8± 0,88	>0,05	8,1±0,59	9,7±0,63	<0,05
Здібність до силової витривалості (с)	33,9±,84	34,7± 1,39	>0,05	47,6±1,72	40,1±1,7	<0,001
Здібність до статичної силової витривалості (с)	32,6±1,40	32,3± 1,64	>0,05	45,1±1,34	39,7±1,67	<0,001
Швидкісно-силові здібності (м)	6,0±0,36	6,1± 0,35	>0,05	7,2±0,29	6,7±0,32	<0,05

Висновки. Проведений статистичний аналіз результатів тестування функціонального стану студентів ЕГ, які займалися за авторською програмою професійно-прикладної фізичної підготовки, свідчить про наявність позитивних змін у кількісних параметрах їхніх показників, вірогідність розбіжностей між якими є достовірною ($p < 0,05 - p < 0,001$). Також доведено та статистично підтверджено достовірність розбіжностей між кінцевими показниками функціонального стану студентів ЕГ і КГ на користь перших.

Достовірно підтверджено різницю ($p < 0,05 - 0,001$) між вихідними і кінцевими показниками, що характеризують рівень розвитку професійно значущих здібностей для студентів, які навчаються за спеціальністю «Медицина». А саме швидкісно-силових здібностей, здібності до статичної силової витривалості, здібності до силової витривалості, здібності до координованості рухів руками, здібності до збереження рівноваги у статичному положенні тулуба. Зростання вище згаданих показників у студентів ЕГ відбулося на рівні від 9 до 28% при достовірності розбіжностей ($p < 0,05 - 0,001$).

Перспективами подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективними для подальших наукових розвідок є питання розробки методики професійного удосконалення жіночого організму засобами новітніх технологій, зокрема – технології стренгфлексу.

Література.

1. Бобырева М.М. Совершенствование методики профессионально-прикладной физической подготовки студентов медицинских вузов: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического

воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / М.М.Бобырева – Алматы, 2008. – 27 с.

2. Григорчук Л.І. Гігієнічні аспекти професійної адаптації студентів до умов навчання у вищих медичних навчальних закладах та шляхи її оптимізації: дис. канд. мед. наук: [спец]. 14.02.01 "Гігієна" / Л.І. Григорчук. – К., 2000. – 20 с.

3. Евсеев С.П. Физическая культура в системе высшего профессионального образования: реалии и перспективы / С.П.Евсеев – СПб., 2007. – С. 136.

4. Мандриков В.Б. Технологии оптимизации здоровья, физического воспитания и образования студентов медицинских вузов: монография / В.Б. Мандриков. – Волгоград: ВГТУ, 2001. – 332 с.

5. Мудрик В.І. Виховання інтересу до професійно-прикладної й фізичної підготовки у студентів / В. Мудрик // Теоретико-методичні проєкти виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць / В. І. Мудрик. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2005. – С. 339–343.

6. Ніколайчук І.Ю. Формування духовно-фізичних якостей студентів у системі фізичного виховання медичного університету: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / І.Ю. Ніколайчук; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2008. – 20 с.

7. Физическое воспитание и спортивное совершенствование студентов: современные инновационные технологии: научная монография / Под ред. проф. Раевского Р.Т. – Одесса: Наука и техника, 2008. – 616 с.

8. Фізичне виховання: Типова програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. – Київ, 2009. – 30 с.

9. Фізичне виховання та здоров'я: програма навчальної дисципліни (курс за вибором) для студентів вищих медичних навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. – Київ, 2009. – 46 с.

10. Фурманов А.Г. Профессионально-прикладная физическая подготовка //Оздоровительная физическая культура: Учеб. для студентов вузов / А.Г. Фурманов, М.Б. Юспа. – Минск: Тесей, 2003. – С. 152-169.

Reference

1. Bobyreva M.M. (2008), "Improving the methodology of professional-applied physical training of medical students": avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya, sportivnoy trenirovki, ozdorovitel'noy i adaptivnoy fizicheskoy kul'tury» / M.M.Bobyreva. – Almaty, – 27 p.

2. Hryhorchuk L.I. (2000), "Hygienic aspects of professional adaptation of students to the conditions of training in higher medical schools and ways of its optimization": dys. kand. med. nauk: [spets]. 14.02.01 "Hihiyena" /L.I. Hryhorchuk. – K., – 20 p.

3. Yevseyev S.P. (2007), "Physical culture in the system of higher professional education: realities and prospects" / S.P.Yevseyev – SPb., pp. 136.

4. Mandrikov V.B. (2001), "Technology optimization of health, physical education and education of students of medical universities": monografiya / V.B. Mandrikov. – Volgograd: VGTU, – 332 p.

5. Mudrik V.I. (2005), "Education of interest in professional-applied and physical training in students" / V.I. Mudrik // Teoretyko–metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchniv'skoyi molodi: Zbirnyk naukovykh prats' / V. I. Mudrik. – Zhytomyr: Vydavnytstvo ZHDU im. I. Franka, pp. 339-343.

6. Nikolaychuk I.YU. (2008), "Formation of spiritual and physical qualities of students in the system of physical education of a medical university": avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.07 / I.YU. Nikolaychuk; Skhidnoukr. nats. un-t im. V. Dalya. – Luhans'k, – 20 p.

7. Rayevsky R.T. (2008), "Physical education and sports improvement of students: modern innovative technologies": nauchnaya monografiya / Pod red. prof. Rayevskogo R.T. – Odessa: Nauka i tekhnika, – 616 p.

8. "Physical education: A typical curriculum program for students of higher medical educational institutions of the I-IV levels of accreditation". – Kyiv, 2009. – 30 p.

9. "Physical education and health: a curriculum (elective course) for students of higher medical educational institutions of the I-IV levels of accreditation". – Kyiv, 2009. – 46 p.

10. Furmanov A.G. (2003), "Professional and applied physical training" //Ozdorovitel'naya fizicheskaya kul'tura: Ucheb. dlya studentov vuzov / A.G. Furmanov, M.B. Yuspa. – Minsk: Tesey, pp. 152-169.

Півень О.П.

кандидат педагогічних наук, доцент

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет

імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький

Іщенко О.А.

старший викладач

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет

імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП

У статті розглянуті питання специфіки організації та проведення занять з студентами спеціальних медичних груп, проблеми та перспективи діяльності, спрямованої на профілактику захворювань і зміцнення здоров'я студентів.

Протягом останнього десятиріччя в Україні склалася тривожна ситуація – різко погіршилось здоров'я і фізична підготовленість студентської молоді. Визначено задачі для ВНЗ щодо підготовки висококваліфікованих фахівців з